

TÜRK COĞRAFYA KURUMU

← → ↻ tck.org.tr/tr/etkinlikler/meslek-haftalari/xxviiiicografya-meslek-haftasi

OMÜ | Ondokuz M... Eğitim Fakültesi PROF. DR. CEVDET... Google Akademik YouTube

XXVIII.COĞRAFYA MESLEK HAFTASI

TÜRK COĞRAFYA KURUMU / 05.12.2006

Türk Coğrafya Kurumunun 28'inci Coğrafya Meslek Haftası "Geçmişte, Günümüzde ve Gelecekte Trakya" ana başlığı altında 10-12 Haziran 1998 tarihleri arasında Edirne'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Merkezinde gerçekleştirilmiştir. Türk Coğrafya Kurumu Asbaşkanı Metin Tuncel, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Süha Göney ve İstanbul Üniversitesi Rektörü Kemal Alemdaroğlu'nun konuşmalarıyla açılan Meslek Haftasına Türkiye'nin Çeşitli Üniversitelerinden konuşmacılar bildirileriyle katılmışlardır. Meslek Haftasında, daha sonra bir kitap halinde yayınlanan aşağıdaki bildiriler sunulmuştur. 12 Haziran 1998 Prof.Dr.İsmail Yalçınlar Trakya'da Doğal Koşullar ve Organize Çiftlik Bölgelerinin Kuruluşu Y.Doç.Dr.Okan Yaşar Türkiye'de Ayçiçeği Üretiminde Trakya'nın Yeri; Bitkisel Yağ Üretimine Katkıları ve Bitkisel Yağ Sanayinde Hammaddede Sorunları Y.Doç.Dr.Cevdet Yılmaz Trakya'da Süpürge Otu Yetiştiriciliğinin Orta Karadeniz Bölümü Üzerindeki Ekonomik Etkileri Prof.Dr.A.Selçuk Biricik Yıldız (Istranca) Dağları Akarsuları Y.Doç.Dr.Hüseyin Turoğlu İğneada Koyunda CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) İle Arazi Kullanımı Analizi Y.Doç.Dr.Bekir Necati Altın Trakya'da Yerşekillerinin Neotektonik Dönem Jeomorfolojik Gelişmeleri A.Gör.Mehmet Ünlü Ergene Havzasının Hidrolojik Potansiyeli Y.Doç.Dr.Ecmel Erlat Trakya'da Günlük Yağışların Yağış Şiddeti Sınıflarına Dağılımı ve Günlük Maksimum Yağışların İncelenmesi Y.Doç.Dr.Talat Koç A.Gör.Şermin Taşıl Edirne Şehrinde Hava Kalitesi Y.Doç.Dr.Talat Koç Edirne Kent Merkezinin Isıtma Özellikleri 13 Haziran 1998 Doç.Dr.Nuriye Garipağaoğlu Avrupa-Asya Anakaralarının Kara Ulaşımı Bağlantısında İstanbul Boğaz Köprülerinin Önemi Y.Doç.Dr.Zeki Koday Türkiye'de Yolcu Giriş-Çıkışlarında Edirne İlindeki Gümrük Kapılarının Yeri ve Önemi Aydın Atıcı Yakın Gelecekte İstanbul ve Trakya'da Ticaret ve Sanayi İçin Gerekli Bir Liman Yeniköy-Milten Limanı Prof.Dr.Metin Tuncel Trakya Ereğlileri Prof.Dr.Aydın İbrahimov Dr.Selver Özözen Trakya'nın Seçim Coğrafyasının Özellikleri Y.Doç.Dr.İ.Yaşar Hacısalihoğlu Küreselleşme Sürecinde İstanbul ve Trakya Y.Doç.Dr.Saliha Koday Trakya'da Köy Adalarında Coğrafyanın Etkisi Prof.Dr.Ramazan Özey 19.Asırda Edirne Vilayeti Coğrafyası Y.Doç.Dr.Salih Ceylan Trakya'nın Güneybatısında Göçebe Evlere Bir Örnek Gümeler (Avcı Kulübeleri) Öğr.Gör.Hayri Çamurcu Cumhuriyet Döneminde Gelibolu Yarımadasında Nüfus Sayımları Hakkında Bir Değerlendirme 14 Haziran 1998 Y.Doç.Dr.İsmet Akova Ergene Nehrindeki Kirlilik ve Kirliliğin Tarım Alanları Üzerindeki Etkisi Y.Doç.Dr.Gül Küçükaltan Trakya Yarımadasında Turizme Yönelik Doğal Çekicilik Unsurları Y.Doç.Dr.Cevdet Yılmaz Durusu (Terkos) Gölü Kenarında Yeni Bir Yapılaşma Alanı ve Bunun Muhtemel Çevresel Etkileri A.Gör.M.Akif Ceylan Edirne Şehri ve Çevresinde Ekolojik Sorunlar Aydın Atıcı Coğrafya Mesleği Açısından Çevresel Etki Değerlendirmesinin (ÇED) Önemi Doğrultusunda Bir Örnek: Lüleburgaz Entegre Gübre Fabrikası ÇED Uygulaması 28 Coğrafya Meslek Haftası, Edirne , Kırklareli, Vize, Saray ve Çerkezköyde yapılan inceleme gezisiyle sona ermiştir.

Cevdet Yılmaz (1998) "Durusu (Terkos) Gölü Kenarında Yeni Bir Yapılaşma Alanı ve Bunun Muhtemel Çevresel Etkileri", **28. Coğrafya Meslek Haftası**, (10–12 Haziran 1998), Türk Coğrafya Kurumu, Edirne.

DURUSU (TERKOS) GÖLÜ KENARINDA YENİ BİR YAPILAŞMA ALANI VE BUNUN MUHTEMEL ÇEVRESEL ETKİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Cevdet YILMAZ*

ÖZET

Dünyada canlı hayatı suyla başlamıştır ve suyun yokluğu ile de sona erebilir. Bugün insanların toplu olarak yaşadığı mekânlarda su ihtiyacı genellikle barajlardan elde edilmektedir. Bu barajların da yer aldığı su toplama havzalarının kaliteli ve bol su sağlayabilmesi için iyi korunması ve işletilmesi gerekmektedir. İçme suyu kaynaklarının korunması ve bu amaçla sürekli kullanılabilirliğinin sağlanması, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de gün geçtikçe artan öneme sahip bir konu haline gelmektedir.

İstanbul dünyanın en eski ve en büyük şehirlerinden birisidir. 10 milyona ulaşan nüfusuna her yıl yarım milyon kişi daha katılmaktadır. Bu hızlı büyüme çok önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bunlar içinde en önemlisi su sağlanması problemi.

İstanbul’un en eski ve en önemli su kaynaklarından birisi olan Durusu Gölü çevresindeki inşaat faaliyeti bizi bu nedenle endişelendirmektedir. Proje sahipleri faaliyetin çevreye duyarlı olduğunu belirtmektedirler. Fakat Türkiye şartlarında bu tür çalışmaların daha sonra çevreyi ne hale getirdikleri bilinmemektedir. Sapanca Gölü ve çevresi buna güzel bir örnektir. Bu nedenle su toplama havzalarının yerleşmeye açılması mutlaka önlenmelidir. İstanbul gibi nüfusu 10 milyonu aşmış ve ileride daha da kalabalıklaşması beklenen bir şehirde su ihtiyacı göz önüne alınırsa yapılacak çalışmaların ne kadar hayati ve mecburi olduğunu kolayca anlamak mümkündür.

* 19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi

ABSTRACT

A NEW CONSTRUCTION AREA NEAR TO DURUSU (TERKOS) LAKE AND ITS POSSIBLE EFFECTS UPON ENVIRONMENT

The life of all creatures has started simultaneously with water and might cease by running out of it. The today, need of water for people living together is met (supplied) from the dams built near the cities. The river basins containing the dams must be protected and exploited well in order to get enough and high quality water. The conservation of drinking water resources and the sustainability of their use for this purpose is a matter that attains gradually increasing importance in Turkey, as in other parts of the world.

Istanbul is one of largest and oldest cities in the world. It is a total population reaching to 10 million. Annually, additional half a million people enter this city. Accordingly, such a rapid population increase brings along infrastructural problems. Among the most significant problems are the water supply.

The construction activity around Durusu lake which is the oldest and most important source of water to İstanbul is making us anxious. The owners of the project expresses that the construction is sensitive (not harmful) to the environment. Yet, in Turkey's conditions the result of this sort of constructions is well known. A good example of this is the Lake of Sapanca and its environment. Therefore the settlements on the water shed must be prevented. If the demand of water in a city, like İstanbul, which has more than 10 million people and is expected to receive more people, is put into consideration then one can easily understand how vital and compulsory these studies one.

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler verilerine göre günümüz dünyasında her iki insandan birisi yeterli tatlı sudan yoksundur. Buna karşılık tatlı su hayatın, sağlık ve üretkenliğin ilk koşuludur. Tatlı su tarım, hayvancılık ve sanayi için de vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre insan hastalıklarının % 80'i suyla ilgilidir. Bugün kurak ve yarı kurak bölgelerdeki insanların büyük kısmı günlük zaman ve enerjilerinin büyük kısmını su aramak ve taşımakla geçirmektedirler.

Su, gelecek yıllarda bazı ülkeler arasında savaflara sebep olacağı gibi, barışa da hizmet edebileceği şeklinde, üzerinde çeşitli yorumların yapıldığı (Şehsuvaroğlu,1997) önemli bir maddedir.

Birleşmiş Milletlerin su konusunu görüşmek üzere düzenlediği ilk büyük konferans 14-25 Mart 1977'de 116 ülkeden 1 500 delegenin katılımı ile Mar del Plata'da (Arjantin) yapılmıştır. Mevcut ve gelecek yıllarda ortaya çıkacak su problemine çözüm bulmak için konferansta bir dizi tavsiye ve karar benimsenmiştir. Bunlar arasında "su kaynaklarının, özellikle, içilebilir suların niceliksel ve niteliksel açıdan değerlendirilmesi, tarımda suyun rasyonel biçimde kullanılması, suların kirletilmesine ve savurganca kullanılmasına karşı savaşım verilmesi, iç suların ve (kuraklık ve su baskınları gibi) doğal afetlerin denetlenmesi, halkın bu konuda eğitilmesi ve katılımının sağlanması, su kaynaklarının değerlendirilmesinin finanse edilmesinde uluslararası dayanışmanın gerçekleştirilmesi ve gelişmekte olan ülkeler arasında teknik işbirliğine gidilmesi" gibi konular başta gelenleridir. Bu konferansta ayrıca 1980-1990 arasının Birleşmiş Milletlerce "uluslararası içilebilir suların ve su kaynaklarının sağlamlılığını geliştirme dönemi" olarak ilan edilmesini ve bu süre içinde "her ülkenin toplumsal, ekonomik ve sağlıksal konumunu hesaba katarak saptadığı somut hedeflere bağlı olarak ulusal planların yürürlüğe konması" tavsiye edilmiştir.

Bu konferanstan sonra UNESCO bültenlerinde sık sık su kaynaklarının temini ve korunmasına ilişkin yayınlara yer verilmiştir. Ör. UNESCO'dan GÖRÜŞ'ün iki sayısı bu konuya ayrılmış ve bu dergilerde; *Vazgeçilmez Bir Gereksinim: Su, 2015 Yılında İnsanlığı Bekleyen Tehlike, Kentlerin Susuzluğu, Tatlı Su Temini İçin Buzdağlarından Yararlanma, Tarımsal Amaçla Kullanmak İçin Akarsuların Yataklarının Değiştirilmesi, Su ve İnsan, Suların Verdiği Zararlar, Çölleşme, Fosil Su Kaynakları, UNESCO'nun Uluslararası Sublim Programı, Susuz Kentler, Asit Yağmurları, Pis Suların Arıtılması* vb. başlıklar altında onlarca makale yayınlanmıştır.

Aradan geçen yıllar içinde dünya çapında artan kent nüfusu ve suların aşırı kullanımı ve kirletilmesine bağlı olarak su problemi daha da önem kazanmış ve nihayet 22 Mart 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Zirvesi'nde tekrar konunun önemine dikkat çekilerek *22 Mart Dünya Su Günü* ilân edilmiştir.

22 mart 1998'de Paris'te UNESCO'nun merkezinde, 3 gün süren Dünya Su Konferansı'nda 26 ülkeden 300 milyon kişinin ciddi su sıkıntısı ile karşı karşıya olduğu, her yıl 5 milyon kişinin sağlıksız içme suyu yüzünden öldüğü, içme suyundan kaynaklanan ölümlere son verilebilmesi için 400 milyar

dolara ihtiyaç olduğu, 2050 yılında dünya nüfusunun 2/3'sinin ciddi su sıkıntısı ile karşı karşıya kalacağı belirtilmiştir.

Aynı tarihte ülkemizde de çeşitli etkinlikler düzenlenmiş, yetkili kişiler tarafından muhtelif açıklamalar yapılmıştır. Çevre Bakanı İmren Aykut basına yaptığı açıklamada ; *"insan nüfusu ve taleplerinin artmasına bağlı olarak kullanılan su kaynakları miktarının sabit kaldığını, bu yüzden kişi başına düşen su miktarının da giderek azaldığını, ülkemizin su kıtlığı çeken ülkeler arasında yer almamasına rağmen nüfus artışı ve hızlı kentleşme sonucu su kaynaklarının korunmasında problemler yaşandığı ve kişi başına düşen yıllık yenilenebilir su miktarında bir düşüş meydana geldiğini, kirlenme ve yanlış kullanım nedeniyle yüzey sularımızın yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu"* belirtmiştir.

1950'li yıllarda 200 milyon civarında olan kentli nüfusun 1990'lı yıllarda 2 milyara çıkması, ülkemizde olduğu gibi, tüm dünyada da kentlerin susuzluğu problemini gündeme getirmiştir. Dünya Bankası, yayınlarında bu konuya dikkat çekmiş (bkz. Bartone,1995 ve Leitmann,1995), *"Dünyanın Durumu"* vb. isimlerle yayınlanan başka çalışmalarda da konu ayrıntılı olarak ele alınmıştır (bkz.Brown,1993). Nihayet ülkemizde gerçekleştirilen Habitat II Konferanslarında da mesele çok yönlü olarak masaya yatırılmış bir dizi tavsiye kararları alınmıştır.

Bu konferansta Türkiye tarafından sunulan *"Ulusal Rapor ve Eylem Plâni"*nda (sayfa 35'te) *"kentlerin yakın ve uzak çevresindeki mevcut su havzalarının kalıcı önlemlerle korunması"* önerilmiş, bunun için de öncelikle bir *"su yasasının çıkartılması"* tavsiye edilmiştir. Ayrıca, *"kentlere içme suyu sağlayan barajlar, göller vb. yüzey suyu kaynaklarının koruma bölgeleri içindeki kaçak yapılaşma durdurulmalı, mevcut yapılara hiçbir hizmet götürülmemeli, hiçbir yapının bulunmaması gereken yerdekiler ise yıkılmalıdır"* şeklinde önerilerde bulunulmuştur.

Nüfusu 10 milyonu aşan ve bugünkü şartlar içinde her yıl ortalama 500 bin kişi göç alarak hızla büyümeye devam eden İstanbul'un su kaynakları açısından çok şanslı olduğu söylenemez. Dünyanın birçok kentinde görülen susuzluk tehlikesi İstanbul için de geçerlidir. Acil tedbirler alınmazsa gelecek yıllarda İstanbul'un bugünkünden daha fazla susuzluk problemi ile karşılaşması kaçınılmazdır. Bu gelişmelere bağlı olarak araştırmamızda İstanbul'un mevcut su kaynaklarına değinilmiş, bu kaynaklardan en önemlisi olan Durusu Gölü kıyısındaki yapılaşmadan yola çıkılarak makalede İstanbul'un su kaynaklarının korunması ile gelecekteki su ihtiyacı ve bu yapılaşmanın ileride doğuracağı muhtemel tehlikelere dikkat çekilmiştir.

I. BÖLÜM: İSTANBUL'UN MEVCUT SU KAYNAKLARI VE GELECEKTEKİ SU İHTİYACI

İstanbul metropoliten alanı, kullanma ve içme suyunu yüzeysel kaynaklardan sağlamaktadır. İstanbul'un suyunun temin edildiği su havzaları oldukça geniş ve dağınık bir haldedir. Bunların 4'ü Avrupa yakasında, 3'ü de Asya yakasındadır. Kontrol edilen toplam havza alanı yaklaşık 2 300 km²'dir. Ömerli (608 km²), Elmalı (86 km²), Darlık (198 km²), B.Çekmece (597 km²), Alibey (152 km²), Terkos (693 km²), Sazlıdere (157 km²) olmak üzere 7 adet içme suyu havzası mevcuttur (Eroğlu,1997).

1995 yılı itibariyle günlük 2 520 000 m³ su tüketen İstanbul'un 2020 yılında bu rakamı ikiye katlayacağı tahmin edilmektedir (bkz. Tablo-1).

Tablo-1: İstanbul'un 1990-2020 yılları arasındaki tahmini su talebi

Yıllar	Nüfus	Evsel su ihtiyacı (m ³ /gün)	Sanayi su ihtiyacı (m ³ /gün)	Toplam su ihtiyacı (m ³ /gün)
1990	7 000 000	1 750 000	340 000	2 090 000
1995	8 600 000	2 150 000	370 000	2 520 000
2000	10 000 000	2 500 000	400 000	2 900 000
2010	13 400 000	3 350 000	460 000	3 810 000
2020	16 000 000	4 000 000	520 000	4 520 000

(Kaynak: Eruz,1993 / Özdemir,1997)

İstanbul'un gelecekteki su ihtiyacını karşılamak üzere düşünülen projeler ise; Avrupa yakasında Sazlıdere Barajı ile Istanca Dereleri Projesi, Asya yakasında da Yeşilçay Barajı, Kirazdere Barajı ve Büyükmelen projeleridir. Hazne ve şebekelerin yenilenmesi de bir diğer ek kaynağı oluşturmaktadır.

II. BÖLÜM: DURUSU GÖLÜ VE BU GÖLÜN KENARINDAKİ YENİ İNŞAAT ALANI; DURUSU PARK PROJESİ

a) Durusu (Terkos) Gölü:

Türkiye'nin Trakya kesiminde, Karadeniz kıyısında yer alan (Şekil-1) ve yaklaşık 25 km² yüzölçümüne sahip olan Durusu gölü, çığırının büyük kısmı Karadeniz kıyısına paralel olarak uzanan Istanca deresinin ağzının tıkanması ile meydana gelmiştir (Foto-1). Gerçekte adı geçen akarsuyun çığırı deniz düzeyinin şimdikinden daha alçakta bulunduğu bir sırada kazılmış, deniz düzeyi yükselince kabaca KB-GD doğrultusunda bir koy meydana gelmiş, daha sonra bu koyu denize bağlayan vadi ağzı şiddetli dalgaların neden olduğu birikim ile tıkanmış ve gölün düzeyi biraz yükselmiştir. Bol su ile beslenen göl dışarıya

suyunu akıtarak tuzunu kaybetmiştir. Şimdi bir set ile düzeyi 2.75 m.ye erişirilerek İstanbul'un Avrupa yakasına su vermektedir (Darkot-Tuncel, 1982:52). Maksimum derinliği 11 m. olan gölün deniz seviyesinden yüksekliği de yaklaşık 5 m.dir (Hoşgören, 1994). İstanbul'un çok önemli bir su kaynağı olan göl ornitolojik açıdan da büyük öneme sahiptir (TÇV, 1993).

Foto-1: Durusu Gölü.
Photo-1: A view of Durusu (Terkos) Lake.

1990 yılı sayım sonuçlarına göre Durusu gölü havzasında 32 250 kişi yaşıyordu. Bunun 5 750'si 0-300 m.ler arasında kalan mutlak koruma alanında, 4 250'si 300-1 000 m.ler arasında, 1 000 kişi 1 000-2 000 m.ler arasında ve 24 250 kişi de 2 000-havza koruma sınırı arasında bulunuyordu (Eruz, 1993).

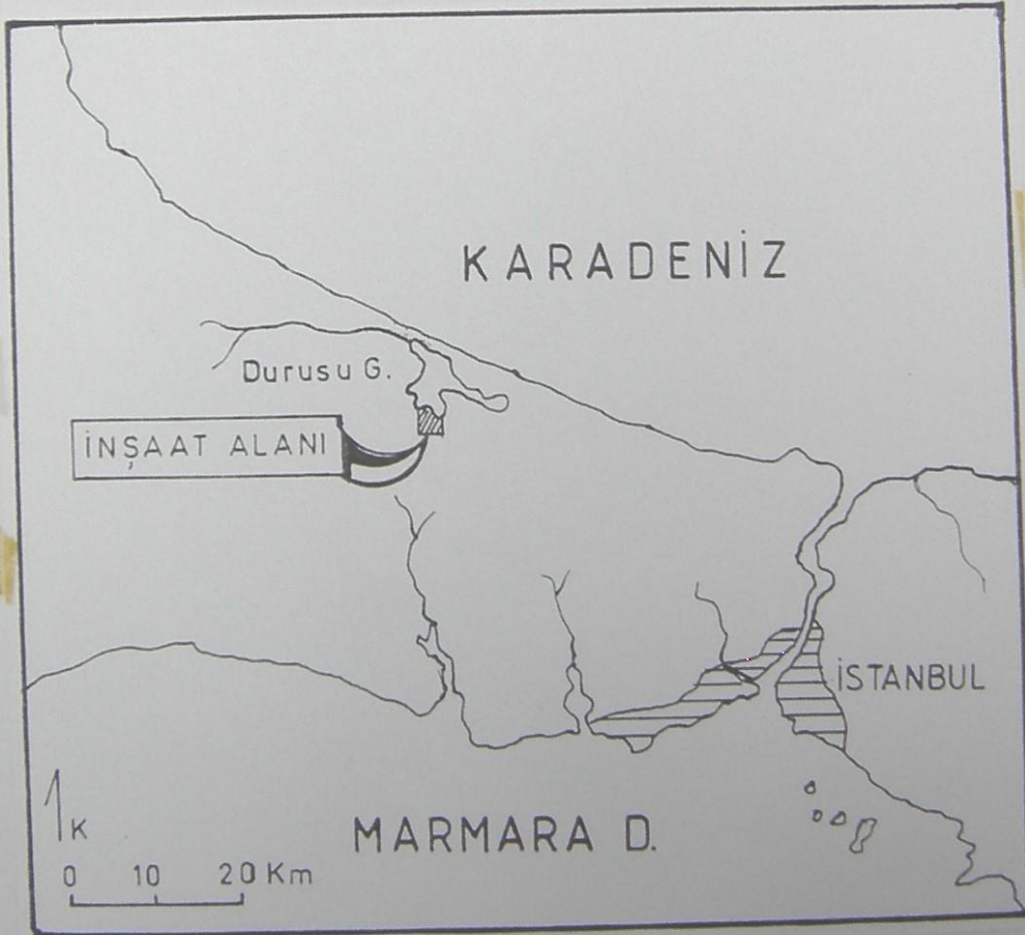
b) Durusu Park Projesi:

Proje kapsamındaki inşaatlar, Durusu gölünün güneydoğusunda, 5 000 dönüm (5 milyon m²) arazi üzerine inşa edilmektedir. Bütünüyle Durusu gölünün su toplama havzası içinde yer almakta olup, gölün kıyı çizgisinden

arkadaki su bölümü çizgisine kadar olan sahayı içine almaktadır. Projenin ÇED raporlarında, arazinin yıllık 710 mm yağış aldığı, ortalama 17.4 C yıllık sıcaklığa ve Devlet ormanları arasında eşsiz bir doğal güzelliğe sahip olduğu belirtilmektedir.

Her bir ev en az 5 dönüm arazi içinde 250 m2 faydalı alana sahip olarak inşa edilmektedir. Proje sahipleri sahanın Durusu gölü su toplama havzası içinde bulunması nedeniyle inşaat faaliyetlerinde İSKİ yönetmeliklerine uyacaklarını ısrarla vurgulamaktadırlar. Nitekim, hazırladıkları tanıtım kataloglarında, göl kıyısından itibaren ilk 1 000 m.de inşaat gözükmeyen, yapılan (Foto-3) ve yapılacak olan binalar 1 000-2 000 m.ler arasında yer almaktadır (bkz. Şekil-1), (Foto-2).

Şekil-1: Araştırma sahasının lokasyon haritası ve inşaat alanı.
Figure-1: The map of investigation area and building area.

Başlangıçta 100 malikâne inşaatı plânlanmış olup, bunlar 600 000- 1 000 000 USD karşılığında satışa sunulmuştur. Daha önce hazırlanan ev plânlarından birini seçen müşteriye 1 yıl içinde evini inşa garantisi verilmektedir.

Evlerin dışında ortak tesis olarak inşaat sahasında bir resort otel ve bir av müzesi bulunmaktadır. Ev sahiplerine yönelik olarak da süpermarket, oyun ve eğlence salonları, sinema, çarşı, postane, binicilik okulu, tenis kortları, atıcılık, avcılık ve doğa sporları tesisleri, oyun evi, masal evi, şarap evi, gençlik evi, anfityatro, yürüyüş yolları, bisiklet parkurları, otopark, benzinlik vb. tesisler inşa edilecektir. Bunların bir kısmı (ör. Binicilik tesisleri ve hara) şu anda inşa edilmiş olup, bunlar göl kıyısından 300-1 000 m.ler arasında yer almaktadır.

Foto-2: Durusu Gölü ve göl kenarındaki inşaat sahasının uydudan elde edilen görüntüsü.
(Fotoğraf proje tanıtım katalogundan alınmıştır).
Photo-2: A view of Durusu Lake and construction area taken from a space satellite.

Foto-3: İnşaat alanında tamamlanmış bir evin balkonundan Durusu Gölü. (Fotoğraf Home Art Dergisinden alınmıştır)

Photo-3: A view of Durusu Lake from a balcony of constructed house.

III. BÖLÜM İSTANBUL'UN SU KAYNAKLARININ KORUNMASI

Nüfusu hızla artan İstanbul'un, su ihtiyacının giderilmesi yanında en önemli hususlardan birisi de mevcut su kaynaklarının sağlıklı bir şekilde korunması ve muhafaza edilmesidir. Bugüne kadar süregelen uygulamalara bakıldığında ne yazık ki bu hususa yeterince önem verilmemiştir. Ör. 2560 sayılı yasa ile içme suyu kaynaklarını korumakla görevli İSKİ'nin bu bölgelerdeki yapılaşmaya engel olabilmesi için herhangi bir yaptırım gücü bulunmamaktadır. Bunda havzaların yönetimindeki çok başlılığın da büyük rolü vardır. Türkiye'de içme suyu kaynaklarından Çevre Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, İller İdaresi, Büyükşehir Belediyesi, İlçe belediyeleri, mülkî amirler ve DSİ sorumludur. Bu çok başlılık nedeniyle zamanında müdahale edilemediği için İstanbul'un önemli su kaynaklarından olan Ömerli ve Elmalı Barajlarının havzaları kaçak yapılarla dolmuş, hatta buralarda orta büyüklükte şehirler inşa edilmiştir. Ör. Elmalı havzasında Ümraniye ve Dudullu, Ömerli havzasında da Sultanbeyli bunlardan

sadece birkaçıdır (Tokgöz,1993). 1990 sayım sonuçlarına göre İstanbul'un su havzalarındaki nüfus yaklaşık 600 000 civarındaydı. Bunun yaklaşık 50 000'i 0-300 m.ler arasındaki mutlak koruma alanı içinde bulunuyordu (Eruz,1993). Şüphesiz bu rakamlar bugün çok daha artmış durumdadır. Benzer durum Türkiye'nin önemli tatlı su kaynaklarından olan Sapanca Gölü ve çevresinde de yaşanmış, bilim adamlarının 1983'te yaptıkları sempozyumda dile getirdikleri uyarıların dikkate alınmaması sonucu, bugün Sapanca Gölü kirletilerek içme suyu olma özelliğini kaybetmiştir.

Ayrıca İstanbul'un su havzalarından E 5, E 6 ve TEM otoyollarının geçirilmesi bu bölgelerde sanayi alanlarını ve kaçak yapılaşmayı teşvik etmiş, ormanlarla kaplı sahalar yok edilmiş, buralar adeta şehre dışarıdan gelenlerin barındığı mekânlar haline gelmiştir.

Bu ve benzeri olumsuzlukların etkisi ile 26.12.1995 tarihinde "*İçme ve kullanma Suyu Temin Edilen ve Edilecek Olan Yüzeysel Su Kaynaklarının Kirlenmeye karşı Korunması Hakkındaki Yönetmelik*" yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin 1. Maddesinde aynen şöyle denilmektedir: "*Bu yönetmelik İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde ihtiyaç duyulan içme ve kullanma sularının temin edileceği İstanbul Büyükşehir sınırları içinde ve dışında bulunan yüzeysel su kaynaklarının çeşitli yollarla kirlenmesini önlemek için hazırlanmıştır*". Yönetmelik şu 3 ana prensibi göz önüne alarak hazırlanmıştır: *Koruma - kullanma dengesini gözetmek, mevcut durumu bir gerçek olarak göz önüne almak ve korumanın gerektirdiği yapıların maliyetini havzaı kirletenlerden tahsil etmek*. Bu yönetmelikten yola çıkılarak *Havza koruma Alanları* tespit edilmiştir. Buna göre; 0-300 m. mutlak koruma alanı, 300-1000 m. kısa mesafeli koruma alanı, 1000-2000 m. orta mesafeli koruma alanı ve 2000-5000 m. uzun mesafeli koruma alanıdır. Bugün bu alanlarda bir yandan Durusu Park projesi gibi inşaat faaliyetleri devam ederken, diğer yandan da kaçak yapılar yıkılmaya çalışılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Konu bir bütün olarak ele alındığında şu değerlendirmeleri yapmak mümkündür. İstanbul'un nüfusu hızla artmaktadır ve Türkiye'deki mevcut şartlar devam ettiği sürece İstanbul'a yönelmiş olan hızlı iç göç ve nüfus artışı devam edecektir. Bu durumun doğal sonucu olarak İstanbul gelecekte büyük bir su sıkıntısı ile karşı karşıya kalacaktır. Gerek nüfus artışı, gerekse refah seviyesindeki yükselme nedeniyle kişi başına su tüketimi katlanarak artarken, İstanbul'un mevcut su kaynaklarının bu talebe cevap vermesi mümkün olmayacaktır. Bu nedenle acil tedbirler alınması kaçınılmazdır. Bu tedbirlerden

birisi yeni su kaynaklarının devreye sokulması, diğeri ise mevcut su kaynaklarının en iyi şekilde korunmasıdır.

Mevcut su kaynaklarının korunması esas olarak su toplama havzalarındaki yapılaşmanın önüne geçilmesi ile mümkündür. Bu bağlamda İstanbul'da iki tip yapılaşma görülmektedir. Birincisi daha önce sözü edilen Ümraniye ve Dudullu gibi çarpık yapılaşma, diğeri ise, bizim konu olarak seçtiğimiz lüks yapılaşmadır. İstanbul'da su havzaları içindeki lüks yapılaşma sadece Durusu Park Projesi değildir. Diğer havzalar üzerinde de (B.Çekmece'de Alarko-Alkent ve Alibey havzasında Kemer Country) projeler devam etmektedir. Bu projelerin sahipleri her ne kadar çevreye son derece duyarlı olduklarını ve İSKİ yönetmeliklerine uyduklarını söyleseler de Türkiye şartlarında gelecekte durumun ne olacağını tahmin etmek hiç de zor değildir. Daha önce *Boğaziçi Ön Görünüm Alanı* için de yapılaşma sınırı getirilmiş ve belli parsel büyüklüğüne sahip olmayanlara inşaat izni verilmeyeceği ilân edilmişken, daha sonraları yasal boşluklardan yararlanılarak bu alanların nasıl beton yığınına dönüştüğü herkes tarafından bilinmekte ve görülmektedir. Bir diğer çarpıcı örnek de Sapanca Gölü'dür. Türkiye'nin en önemli tatlı su göllerinden birisi olan sapanca gerek yapılaşma, gerekse güneyinden geçen otoyol sonucu suları içilebilir özelliğini kaybetmiş ve büyük bir çevre felaketi ile karşı karşıya kalmıştır. Bizim endişemiz bu alanlarda da ileride aynı durumun söz konusu olmasıdır.

Durusu Gölü ile ilgili bir diğer endişemiz de ileride göl kıyısından geçirilecek bir yolun yapacağı tahribattır. *Karadeniz Sahil Yolu* projesi çerçevesinde muhtemelen önümüzdeki yıllarda bu yolun Trakya'nın Karadeniz kıyısı boyunca Bulgaristan'a ulaştırılması gerektiği tezi ortaya atılacak ve bunun gerekli olduğu savunulacaktır. Böyle bir durumda Durusu gölü çevresi ile İstanbul'un diğer su havzaları olan Istranca derelerinin ağız kısımları daha büyük oranlarda yapılaşmaya maruz kalacaktır. Tümertekin'in ısrarla üzerinde durduğu "*İstanbul'un Türkiye'nin ayrı bir bölgesi gibi plânlanıp, özerk bir idareye kavuşturulması*" fikri ile Özdemir'in ortaya koyduğu "*Havza yönetim modeli*" bu konu ile ilgili olarak üzerinde düşünülmesi gereken projelerdir (Tümertekin,1997 ve Özdemir,1997).

Su olmadan gelişme olamayacağına göre, önce su kaynaklarının korunması ve güvence altına alınması kaçınılmazdır. Sadece İstanbul için değil, Türkiye'nin diğer şehir ve kasabaları için sağlıklı, bol içme ve kullanma suyunun temin edilmesi şarttır. Erozyon davası gibi, su kaynaklarının korunması, bunların miktarının artırılması, artan nüfus oranında kolay, temiz ve ucuz olarak insanlarımızın hizmetine sunulması davası da üzerinde dikkatle durulması gereken bir husustur. Coğrafyacılara bu konuya sahip çıkmalıdır.

BİBLİYOGRAFYA

- BARTONE, C. (vd.) (1995) **Toward Environmental Strategies For Cities, Urban Management Programme, World Bank Publ., Washington.**
- BROWN, L.R. (vd.) (1993) **Dünyanın Durumu, Worlwatch Enst. Raporu, TEMA Vakfı Yay. No:4, İstanbul.**
- DARKOT, B.-TUNCEL, M. (1981) **Marmara Bölgesi Coğrafyası, İ.Ü. Coğrafya Enst. Yay. No:118, İstanbul.**
- EROĞLU, V. (1997) "Su Kaynaklarının Korunması", **Su Kaynaklarının Korunması ve İşletilmesi Semp. (2-3 Haziran 1997), Tebliğler Kitabı, İSKİ Yay., İstanbul, Sf.1-12.**
- ERUZ, E. (1993) "İstanbul'un Su Havzalarındaki Ekolojik Sorunlar", **İ.Ü. Dz. Bil. ve Coğ. Enst. Bülteni, Sayı:10, İstanbul, Sf.51-58.**
- GÜNAY, B. (1987) "Yeni Yerleşme Alanları ve Çevre", **Şehirleşme ve Çevre Konf. (3-4 Haziran 1987), Tebliğler kitabı, TÇV Yay., Ankara. Sf.46-65.**
- HOME ART (1998) "Durusu'da Bir modern Harika", **Home Art 1998/5, İstanbul.**
- HOŞGÖREN, Y. (1994) "Türkiye'nin Gölleri", **Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:29, İstanbul, Sf.19-51.**
- LEITMANN, J. (1995) **Rapid Urban Environmental Assessment, Urban Management Programme, World Bank Publ., Washington.**
- NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY (1997) **Water; The Power, Promise, and Turmoil of North America's Fresh Water, National Geographic Special Edition, Washington.**
- ÖZDEMİR, A. T. (1997) "İstanbul'un Su Havzalarının Korunması İçin Yeni Bir Yönetim Modeli, Su Kaynaklarının Korunması ve İşletilmesi Semp. (2-3 Haziran 1997), Tebliğler Kitabı, İSKİ Yay., İstanbul, Sf.13-29.